

ДИНАМІКА ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У 2011-2019 рр.

Освіта - це явище, яке має значний вплив на всі сфери економічного життя суспільства, а фінансові вкладення в неї є своєрідними інвестиціями в розвиток людського капіталу. Дослідження цієї теми завжди буде мати актуальність у суспільстві, адже фінансування освіти є одним із визначальних факторів економічного зростання та постійного розвитку держави, її добробуту. Освіта є головним чинником розвитку особистості, суспільства, держави, нації, гарантія успішного майбутнього України та найважливіший аспект у формуванні політичної, соціальної, економічної, наукової, а також культурної життєдіяльності суспільства. Саме тому однією з основних умов забезпечення якісної освіти є її достатнє фінансування. На сьогоднішній день в Україні визначальним джерелом асигнування освіти залишається бюджетне фінансування.

Для визначення рівня забезпечення грошовими коштами освіти в Україні проаналізуємо видаткову частину існуючих зведеного, державного та місцевого бюджетів на дану галузь протягом 2011-2019 рр. (табл. 1)

Таблиця 1

Динаміка видатків бюджету на освіту в Україні протягом 2011–2019 р, млн.грн
(загальний та спеціальний фонд)

Обсяг видатків	2011 (звіт)	2012 (звіт)	2013 (звіт)	2014 (звіт)	2015 (звіт)	2016 (звіт)	2017 (звіт)	2018 (звіт)	2019 (звіт)
ВВП	1 316 600,0	1 408 889,0	1 454 931,0	1 566 728,0	1 979 458,0	2 383 182,0	2 982 920,0	3 558 706,0	3 974 564,0
Видатки на освіту (зведений бюджет)	86 260,0	101 560,0	105 540,0	100 109,5	114 193,5	129 435,1	177 755,7	210 029,4	238 757,4
% до ВВП	6,6	7,2	7,3	6,4	5,8	5,4	6,0	5,9	6,0
Видатки на освіту (державний бюджет)	23 925,7	28 807,5	30 900,0	28 677,9	30 185,7	34 825,4	41 140,2	44 323,4	51 657,6
Частка видатків державного бюджету на освіту у відповідних видатках зведеного бюджету (%)	27,7	28,4	29,3	28,6	26,4	26,9	23,1	21,1	21,6
Видатки на освіту (місцеві бюджети)	62 334,3	72 752,5	74 640,0	71 431,6	84 007,8	94 609,7	136 615,5	165 706,0	187 099,8
Частка видатків місцевих бюджетів на освіту у відповідних видатках зведеного бюджету (%)	72,3	71,6	70,7	71,4	73,6	73,1	76,9	78,9	78,4

За даними табл. 1 бачимо, що протягом 2011-2019 рр. в Україні зростає сума ВВП на 201,88% (або 2 657 964 млн. грн.), видатки на освіту зведеного бюджету зросли на 176,79% (або 152 497,4 млн. грн.), це свідчить про підвищення рівня економічного розвитку країни, посилення контролю над витратами державних коштів та збільшення обсягів ВВП, яке очевидно змінило механізм фінансування галузі освіти. Втім відсоток видатків зведеного бюджету на освіту до ВВП поки що не досягнув 7% (згідно норми, встановленої у Статті 78 Закону України «Про освіту») як це було у 2012-2013 роках. З 2015 р. ситуація покращилася і впродовж 2015-2019 рр. видатки державного бюджету на освіту значно збільшилися (+ 21 471,9 млн. грн. або на 71,13%). Тобто, держава знаходить різні можливості фінансувати освіту, не дивлячись на постійно зростаючі потреби оборонної сфери, спричинені зовнішньою агресією Російської Федерації.

Протягом 2011-2019 рр. найбільший обсяг державних видатків складав 51 657,6 млн. грн. у 2019 році, а найменший – у 2011 році – 23 925,7 млн. грн. Також, аналізуючи суму видатків місцевих бюджетів на освіту, можна побачити, що вони зросли на 124 765, 5 млн. грн. або 200,16%. Найбільше видатків на освіту з місцевих бюджетів було спрямовано у 2018 та 2019 роках, (165 706,0 млн. грн. та 187 099,8 млн. грн. відповідно), що насамперед пов'язано з впровадженням реформи з децентралізації влади, зокрема передачі повноважень на базовий рівень, та початком реформи Нової української школи.

Зарубіжна практика свідчить про те, що освіта не здатна в повній мірі розвиватися без провідної підтримки з боку держави. Як демонструє приклад розвинутих країн, зокрема Польщі, чим вищий рівень економічного розвитку країни, тим вищий рівень освіченості населення. Тому, всі розвинені країни світу скеровують досить велику частину своїх фінансових ресурсів на підтримку та забезпечення розвитку освіти. Розглядаючи Україну, можна зазначити, що державне фінансування освітньої галузі є недостатнім і вимагає покращення.

Порівняємо фінансування освіти протягом 2011-2018 рр. в Україні та Польщі.

Рис. 1. Динаміка фінансування освіти (у % до ВВП) України в порівнянні з Польщею за 2011-2018 рр.

На рис. 1. представлено порівняння відсотків витрат на освіту до ВВП України та Польщі. Ця частка ВВП, що витрачається на освіту як у більшості країн, так і в Польщі, коливається від 3 до 5,9%. Відносний показник України складає 5-6% і більше та відповідає загальноосвітній тенденції. За показниками витрат на освіту є певні відмінності між країнами: за відсотками вони відповідають середньоосвітньому значенню, а в абсолютному виміру (тобто в млн. \$) відрізняються, оскільки ВВП в Польщі значно більший.

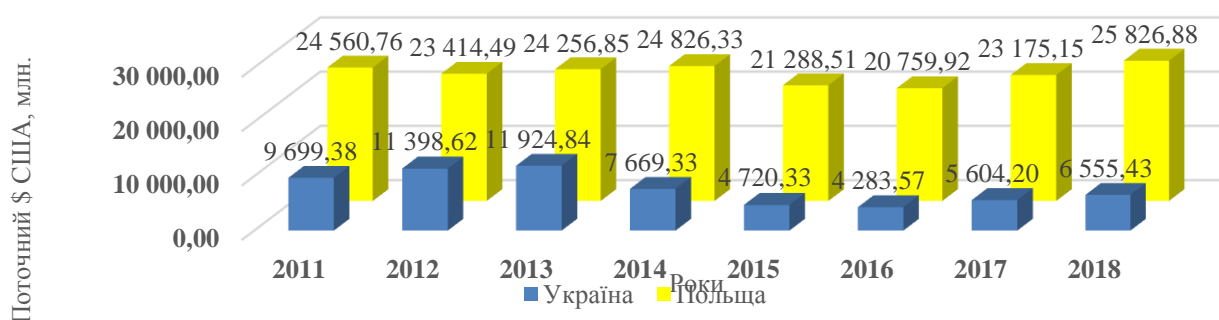

Рис. 2. Державні видатки на освіту в Україні та Польщі за 2011-2018 рр.

Рис. 2 демонструє державні видатки на освіту України в порівнянні з Польщею за 2011-2018 рр. Зокрема можна спостерігати, що видатки на освіту в Польщі значно перевищують видатки нашої країни. Наприклад, у 2018 році витрати на освіту в Польщі становили 25 826,88 млн. дол., а в Україні – 6 555,43 млн. дол., що на 19 271,45 млн. дол. або 293,98% більше. Така ситуація склалася тому, що Польща, як економічно розвинена країна, не заощаджує на освіті та щорічно збільшує витрати на неї, таким чином забезпечуючи власний майбутній розвиток.

Проведене дослідження дає підстави зробити висновок про те, що протягом 2011-2019 рр. спостерігається тенденція до зростання кількості витрат на освіту в Україні, що звісно є позитивним явищем для розвитку даної галузі в державі, адже це значно впливає на інтелектуальний, духовний, економічний потенціал суспільства. Можна чітко стверджувати, що ситуацію, яка склалася в Україні з фінансування системи освіти, можна оцінити як незадовільну, оскільки в порівнянні з країною-сусідом Польщею видатки на освіту в рази менші (див. рис.2.). Щоб покращити ситуацію в нашій державі, необхідно реформувати систему фінансування освіти з метою підвищення освіченості населення, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності України на міжнародній арені, а також забезпечення стандартів якості освіти відповідно до європейських.